

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΠΠΕΡΙΔΟΥ

Ξ2014002

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΤΟ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ – ΚΑΘΕΣΤΩΣ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ, ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ)**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Dr. KLAUS SCHLAICH

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΕΝΤΡΩΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο

Καθεστώς, Διαδικασίες, Αποφάσεις

Του Δρ. Κλάους Σλάιχ

Εκδόσεις C.H. Beck

Μόναχο 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

B. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Γ. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΟΣ – ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Δ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σημείωση: Το πρωτότυπο παρατίθεται σε ξεχωριστό αρχείο, καθώς δεν ήταν δυνατό να ενσωματωθεί στο κύριο σώμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Πρόκειται για το I,II,III και IV κομμάτι του 1^ο μέρους του σαρωμένου αρχείου.

A. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία με τίτλο «Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο – Καθεστώς, Διαδικασίες, Αποφάσεις» επέλεξα να ασχοληθώ με ένα νομικό κείμενο, πράγμα το οποίο βρήκα εξαιρετικά ενδιαφέρον. Γλώσσα συγγραφής του πρωτοτύπου είναι η γερμανική, ενώ η γλώσσα προς την οποία μετέφρασα είναι η ελληνική. Το αρχικό κείμενο ήταν μέτριας δυσκολίας, καθώς σε όλη του την έκταση παρουσίαζε δυσκολίες που αφορούν το ειδικό λεξιλόγιο και τη νομική ορολογία κυρίως. Παρόλα αυτά έπειτα από αρκετή έρευνα ήμουν σε θέση να αντιμετωπίσω επιτυχώς τα όποια προβλήματα εμφανίστηκαν κατά την διαδικασία εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Η παρούσα εργασία αποτελείται από δύο βασικά μέρη, όπως θα δούμε και στη συνέχεια: το μετάφρασμα και τον σχολιασμό, τόσο του κειμένου αφετηρίας και αφίξεως, όσο και των μεταφραστικών προβλημάτων. Όσον αφορά το πρωτότυπο κείμενο, αυτό παρατίθεται σε ξεχωριστό αρχείο, δεδομένου ότι ήταν αδύνατο να ενσωματωθεί στο κύριο σώμα της παρούσας εργασίας, καθώς πρόκειται για σαρωμένο αντίγραφο από το βιβλίο, το οποίο μου δόθηκε από τον κύριο Κεντρωτή.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ τους επόπτες- καθηγητές μου, κύριο Κεντρωτή και κύριο Παπαδημητρίου για το χρόνο που διέθεσαν και πρόκειται να διαθέσουν για τη μελέτη της παρούσας εργασίας. Σας ευχαριστώ όλους πολύ από τα βάθη της καρδιάς μου.

B. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Μέρος 1^ο

Εισαγωγή. Ορισμένες θεμελιώδεις αρχές.

- I. Σύγκριση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου
- II. Οι τομείς δραστηριότητας του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου – μια αρχική επισκόπηση
 1. Έλεγχος των δικαστικών αποφάσεων
 2. Έλεγχος της εκτελεστικής εξουσίας
 3. Έλεγχος των νομοθετικών πράξεων
 4. Επίλυση συνταγματικών διαφορών μεταξύ συνταγματικών οργάνων
 5. Περαιτέρω καθήκοντα
- III. «Συνταγματική δικαιοδοσία» : απλά ένας συλλογικός όρος;
- IV. Συνταγματική δικαιοδοσία και Σύνταγμα
 1. Το Σύνταγμα ως «άμεσα εφαρμοστέο δικαίωμα». Η υπεροχή του Συντάγματος
 2. Πεδίο εφαρμογής της συνταγματικής δικαιοδοσίας και ερμηνείας του Συντάγματος.
 - α) Διεύρυνση αρμοδιοτήτων μέσω της ερμηνείας των θεμελιωδών δικαιωμάτων
 - β) Η αντισυνταγματικότητα των περί επιβαρυντικών διαταγμάτων νόμων καθιστά παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων
 - γ) Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής επί των δικαστικών αποφάσεων

I. Σύγκριση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου

Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, το οποίο ξεκίνησε το έργο του στην Καρλσρούη στις 7 Σεπτεμβρίου του 1952, αποφασίζει για ζητήματα συνταγματικής φύσεως με πληθώρα μοναδικών αρμοδιοτήτων τόσο υπό το πρίσμα ιστορικής σκοπιάς όσο και υπό το πρίσμα του συγκριτικού δικαίου. Σύμφωνα με μια άποψη στη Γερμανία η παράδοση¹ κατείχε τη συνταγματική δικαιοδοσία. Σε αντίθεση με τη Γαλλία και την Αγγλία, οι Γερμανοί για παράδειγμα, θεώρησαν την κρατική ή την συνταγματική δικαιοδοσία ως την κορωνίδα του συντάγματός του. Ακόμη και πριν τη θέσπιση συνταγματικών συντάξεων τον 19^ο αιώνα, διαβάζουμε: «Ευτυχισμένη Γερμανία, η μόνη χώρα στον κόσμο όπου μπορεί κανείς στο όνομα της δικαιοσύνης να διαφωνήσει με τους ηγεμόνες της για λόγους αξιοπρέπειας σε αλλοδαπό, και όχι σε ημεδαπό δικαστήριο²». Η σημερινή συνταγματική δικαιοδοσία στην Γερμανία μπορεί να εντοπιστεί στην παράδοση της δικαιοδοσίας του Ανώτατου Δικαστηρίου της Αγίας Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας του Γερμανικού Έθνους (Αυτοκρατορικό Δικαστικό Επιμελητήριο, Αυλικό Συμβούλιο). Αλλά ωστόσο: η ιδέα μιας δικαιοδοσίας που ειδικεύεται σε ζητήματα συνταγματικής φύσης υλοποιήθηκε πλήρως μόνο με το πρώτο Σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας του 1949. Τον 19^ο αιώνα υπήρχαν πράγματι στη Γερμανική Συνομοσπονδία και σε ορισμένες χώρες ειδικές διαδικασίες για διενέξεις που προκύπταν από το Συνταγματικό δίκαιο (δικαστική διαδικασία και Ομοσπονδιακό Διαιτητικό Δικαστήριο· Ανώτατα Κρατικά Δικαστήρια σε ορισμένες χώρες). Στην πράξη, ωστόσο, σπάνια αυτή η κρατική κυριαρχία χρησιμοποιήθηκε. Από τη μία πλευρά, ήταν η κυριαρχία των ηγεμόνων που παρεμπόδιζε τη συνταγματική δικαιοδοσία. Από την άλλη πλευρά, τα νεοσυσταθέντα κοινοβούλια ανέλαβαν τη λειτουργία της διασφάλισης των δικαιωμάτων του λαού. Υπήρχε επίσης δισταγμός να τεθούν «υψίστης σημασίας πολιτικές αποφάσεις» στα χέρια των δικαστών. Έτσι σε ολόκληρο το 19^ο αιώνα η Πρωσία δεν είχε κανένα Ανώτατο Κρατικό Δικαστήριο. Το ίδιο ίσχυε και υπό την ηγεσία της Πρωσίας για το Σύνταγμα του Γερμανικού έθνους το 1871 («Σύνταγμα του Μπίσμαρκ»). Στο Σύνταγμα του Γερμανικού έθνους του 1849 («Το Σύνταγμα της εκκλησίας του Αγίου Παύλου»), από την άλλη πλευρά, προβλέπονταν εκτεταμένες συνταγματικές δικαιοδοσίες από το Ανώτατο Δικαστήριο του Γερμανικού έθνους και με διαδικασίες που αντιστοιχούσαν σε μεταγενέστερες διαφορές μεταξύ θεσμικών οργάνων, ομοσπονδιακές διαφορές και συνταγματικές καταγγελίες, που προς μεγάλη έκπληξη προαναφέρθηκε, στο τι πραγματοποιήθηκε με το Σύνταγμα 100 χρόνια αργότερα. Όπως είναι γνωστό, αυτό το σύνταγμα του 1849 δεν τέθηκε σε εφαρμογή· ήταν πολύ μπροστά για την εποχή του. Το σύνταγμα της Βαϊμάρης του 1919 στη συνέχεια ίδρυσε το Ανώτατο Κρατικό Δικαστήριο της

¹ Scheuner, Η παράδοση της γερμανικής κρατικής δικαιοδοσίας τον 19ο και τον 20ο αιώνα Century, σε: ΟΣΔ και Σύνταγμα I, p. 1ff.; Hoke, Συνταγματική δικαιοδοσία στα γερμανικά κράτη κατά την παράδοση της γερμανικής κρατικής δικαιοδοσίας, σε: Εθνικό Συνταγματικό Δικαστήριο I, σελ. 25ff.

² AL Schlözer, Allgemeine Staatsrecht und Staatsverfassungslere, 1793, σελ. 107.

Γερμανικής Αυτοκρατορίας· αυτό είχε επίσης αναπτύξει μια ζωνρή δραστηριότητα λήψης αποφάσεων ³, ειδικά την εποχή των διατάξεων έκτακτης ανάγκης κατά τα τελευταία χρόνια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Ήταν υπεύθυνο – πέραν των αρμοδιοτήτων για τις διαφορές μεταξύ θεσμικών οργάνων εντός της χώρας – ουσιαστικά μόνο για ομοσπονδιακές διαφορές μεταξύ της Αυτοκρατορίας και άλλων χωρών. Το σύνταγμα της Βαϊμάρης δεν γνώριζε τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων της Αυτοκρατορίας και τη διαφορά μεταξύ των συνταγματικών της οργάνων. Το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, με το ευρύ φάσμα των ευθυνών του, δεν είχε συγκρίσιμο προκάτοχο. Ωστόσο, η πληρότητα των αρμοδιοτήτων του ΟΣΔ είναι μοναδική σε σύγκριση με άλλες χώρες. Κατά τη σύγκριση των εθνικών ρυθμίσεων, πρέπει να σημειωθεί ότι η συνταγματική δικαιοδοσία (υπό την ουσιαστική έννοια) στα περισσότερα κράτη υπάγεται στα τακτικά δικαστήρια και όχι σε ειδικά συνταγματικά δικαστήρια. Αυτή η διαφορά στην οργάνωση καθορίζει την τεχνική του ελέγχου, όμως αυτή η διαφορά δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική για το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής και την (πολιτική) αποτελεσματικότητα της συνταγματικής δικαιοδοσίας. Το Ανώτατο Αμερικανικό Δικαστήριο και το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Ελβετίας, αν και δεν είναι εξειδικευμένα συνταγματικά δικαστήρια, αλλά τακτικά δικαστήρια, ασκούν τη δικαιοδοτική τους εξουσία βάσει του συντάγματος που επηρεάζει βαθιά την πολιτική και κοινωνική ζωή. Το εξειδικευμένο Αυστριακό Συνταγματικό Δικαστήριο, από την άλλη, συμπεριφερόταν επιφυλακτικότερα, αν και του είχαν παραχωρηθεί αρμοδιότητες παρόμοιες με αυτές του ΟΣΔ, είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Η Ιταλία και, πιο πρόσφατα, η Ισπανία έχουν επίσης εξειδικευμένα συνταγματικά δικαστήρια. Στη Γαλλία, ο φόβος του «δικαστικού ακτιβισμού» στο τομέα της πολιτικής είχε παράδοση από την εποχή της Γαλλικής Επανάστασης. Το 1958 ιδρύθηκε το Γαλλικό Συνταγματικό Δικαστήριο. Ελέγχει τους νόμους, μόνον προληπτικά όμως, όσον αφορά τη συνταγματικότητα τους (δηλαδή πριν τεθεί σε ισχύ ο νόμος) και είναι αρμοδιότητά του η στελέχωση και η διαδικασία μετά από μια ρύθμιση μεταξύ ενός δικαστηρίου και μιας τελικής πολιτικής αρχής ελέγχου που βρίσκεται ακόμη στη νομοθετική διαδικασία. Από το 1971 ωστόσο, το Γαλλικό Συνταγματικό Δικαστήριο αναπτύσσει στον τομέα του δικαστικού ελέγχου όλο και πιο ανεξάρτητο ρόλο με τη βοήθεια των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Αγγλία δεν γνωρίζει τη συνταγματική δικαιοδοσία· το κοινοβούλιο είναι κυρίαρχο («κοινοβουλευτική απολυταρχία»).

³ Lammers / Simons, Η νομολογία του Κρατικού Δικαστηρίου, 6 τόμοι, 1929-1939

⁴ Μια τυποποιημένη διεθνής σύγκριση (με lit.) στο Bryde, Verfassungsentwicklung, 1982, σελ. 95ff Zweigert, Μερικές συγκριτικές νομικές και επικριτικές παρατηρήσεις σχετικά με τη συνταγματική δικαιοδοσία, σε: BVerfG και GG I, σελ. 63ff. Cf. επίσης Korinek (Vienna) και JP Müller (Bern), The Constitutional Courts in the Structure of State Functions, VVDStRI, 39 (1981), σελ. 7φ., 53φ. και οι εκθέσεις των Bothe, Gliedstaatliche Verfassungsgerichtsbarkeit, Eichenberger, Die Verfassungsgerichtsbarkeit in de Gliedstaat der Schweiz and Kommers, Die Verfassungsgerichtsbarkeit in der Gliedstaat των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, σε: Landesverfassger, συνταγματικής δικαιοδοσίας στη Γαλλία της Πέμπτης Δημοκρατίας, Der Staat 20 (1981), σ. 375 (379.381). Πολλές αναφορές χωρών στο JöR, πιο πρόσφατα Faller, The Spanish Constitutional Court, JöR 29 (1980), σελ. 279ff. Constitutional Court, JöR 29 (1980), σελ. 279ff.

II. Οι τομείς δραστηριότητας του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου – μια αρχική επισκόπηση

1. Έλεγχος των δικαστικών αποφάσεων

Κατόπιν αιτήματος ενός πολίτη που διαμαρτύρεται για μια οριστική δικαστική απόφαση, το ΟΣΔ εξετάζει εάν το δικαστήριο παραβίασε κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή του εφαρμοστέου δικαίου θεμελιώδη δικαιώματα π.χ. εσφαλμένη παράβλεψη αδικήματος (η λεγόμενη συνταγματική καταγγελία). Το ΟΣΔ εξετάζει αποφάσεις δικαστηρίων διαφορετικής δικαιοδοσίας (αστικές, ποινικές, διοικητικές, οικονομικές, εργατικές και κοινωνικές διαφορές). Σε αυτήν τη λειτουργία, ωστόσο, δεν πρόκειται απλώς για ένα άλλο, ανώτερο δικαστήριο (Αναθεωρητικό Δικαστήριο). Η συνταγματική καταγγελία δεν ερμηνεύεται ως πρόσθετη αίτηση αναιρέσεως μετά από έφεση και αναθεώρηση: η συνταγματική καταγγελία στρέφεται κυρίως κατά του τελικού βαθμού δικαιοδοσίας τελικών δικαστικών αποφάσεων, δηλαδή τελεσίδικων αποφάσεων. Το ΟΣΔ ελέγχει τις δικαστικές αποφάσεις μόνο σύμφωνα με την ειδική και περιορισμένη, μολονότι σημαντική νομική μέθοδο αναθεώρησης του συντάγματος. Κατά συνέπεια, μια τελεσίδικη δικαστική απόφαση του ΟΣΔ, η οποία υπερβαίνει το τακτικό δικονομικό δίκαιο, μπορεί να καταργηθεί. Το δικαστήριο του οποίου η απόφαση έχει καταργηθεί, πρέπει να αποφασίσει εκ νέου.

2. Έλεγχος της εκτελεστικής εξουσίας

Κατόπιν αιτήματος του πολίτη, το ΟΣΔ εξετάζει εάν η εκτελεστική αρχή (διοίκηση και κυβέρνηση) παραβίασε τα θεμελιώδη δικαιώματα κατά τις ενέργειές της απέναντι στον πολίτη ή εσφαλμένα δεν τα έλαβε υπόψη. Αυτή η αναθεώρηση μπορεί κατ' εξαίρεσή να πραγματοποιηθεί απευθείας, δηλαδή μέσω συνταγματικής καταγγελίας κατά της εκτελεστικής απόφασης. Κατά κανόνα, η νομική προσφυγή ενάντια όλων των μέτρων δημόσιας αρχής πρέπει σύμφωνα με το άρθρο 19 IV του Συντάγματος να εξαντληθεί και μόνο κατά της τελεσίδικης δικαστικής απόφασης που εκδίδεται εκεί, είναι εφικτή μια συνταγματική καταγγελία. Σε αυτό το πλαίσιο, αμέσως η δικαστική απόφαση είναι τότε, έμμεσα και επί της ουσίας το μέτρο για την εκτελεστική εξουσία και τη συνταγματικότητα της απόφασής του.

3. Έλεγχος των νομοθετικών πράξεων

Ακριβώς όπως το διοικητικό δικαστήριο εξετάζει τι πράξεις διοίκησης κατά του νόμου και του συντάγματος, έτσι το ΟΣΔ εξετάζει τις νομοθετικές πράξεις κατά του συντάγματος (Δικαστικός έλεγχος). Παράλληλα με τον όρο «διοικητική δικαιοδοσία» θα μπορούσε κανείς να μιλήσει ως προς αυτήν τη λειτουργία της «νομοθετικής και δικαστικής δικαιοδοσίας». Έτσι ολοκληρώνεται ο κύκλος: Και οι τρεις εξουσίες δεσμεύονται από το σύνταγμα και για την επιβολή της εγκυρότητας του ομοσπονδιακού συντάγματος υπάρχει ειδική δικαιοδοσία του ΟΣΔ, όπως υπάρχει η κρατική και συνταγματική δικαιοδοσία των κρατών για τη διατήρηση των κρατικών συνταγμάτων. Ο Δικαστικός έλεγχος είναι ιδιαίτερα σημαντικός για το σύνταγμα.

υπάρχουν πολλοί τρόποι πρόσβασης στο ΟΣΔ. Ενδέχεται να υπάρξει δικαστικός έλεγχος

- Με συνταγματική καταγγελία ενός ενδιαφερόμενου πολίτη (είτε άμεσα κατά του νόμου είτε έμμεσα μέσω της συνταγματικής καταγγελίας)
 - Με υποβολή αποφάσεως ενός δικαστηρίου που θα έπρεπε να εφαρμόσει το πρότυπο σε συγκεκριμένη περίπτωση εάν ήταν συνταγματικό και επομένως έγκυρο (υποβολή του δικαστή)
 - Κατόπιν αιτήματος Κυβερνήσεως ή μελών του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου (και αυτό με τη σειρά του με άμεσο δικαστικό έλεγχο ή έμμεσα μέσω μιας διαφωνίας μεταξύ θεσμικών οργάνων)
 - Και τέλος μέσω της διαμάχης μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των ομόσπονδων κρατών
4. Επίλυση συνταγματικών διαφορών μεταξύ συνταγματικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων και των ομοσπονδιακών διαφορών

Το ΟΣΔ αποφασίζει σε διαφορές μεταξύ συνταγματικών οργάνων σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους βάσει του συντάγματος (η λεγόμενη διαφωνία μεταξύ θεσμικών οργάνων). Έτσι ώστε η δέσμευση των συνταγματικών οργάνων στο σύνταγμα, το οποίο είναι αδιαμφισβήτητο σήμερα, να διατίθεται για άμεσο δικαστικό έλεγχο. Τα μέρη της διαφοράς μπορούν να είναι π.χ. το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο, το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση, ο βουλευτής, αλλά και ένα πολιτικό κόμμα. Το ΟΣΔ αποφασίζει εάν το αμφισβητούμενο μέτρο (π.χ. η σύνταξη ενός νόμου, οι δημόσιες σχέσεις της κυβέρνησης, η δημοσιονομική διαχείριση του προϋπολογισμού από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομικών ή η πρόωρη διάλυση του κοινοβουλίου από τον Ομοσπονδιακό πρόεδρο) ήταν συνταγματικό. Οι ομοσπονδιακές διαφορές ενώπιον του ΟΣΔ μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και των ομόσπονδων κρατών, μεταξύ διαφόρων ομόσπονδων κρατών και επίσης εντός ενός ομόσπονδου κράτους μπορούν επίσης να λυθούν εδώ. Υπάρχουν αμφισβητούμενες διαδικασίες μεταξύ κυβερνήσεων και των εμπλεκόμενων συνταγματικών οργάνων (για παράδειγμα, εάν ένα ομόσπονδο κράτος επιθυμεί να γνωρίζει εάν η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έχει παραβιάσει τις συνταγματικές εξουσίες του δημιουργώντας έναν ραδιοτηλεοπτικό φορέα). Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ομοσπονδιακών διαφορών ενώπιον του ΟΣΔ είναι ότι εδώ, όχι μόνο το Σύνταγμα ως ομοσπονδιακό Σύνταγμα, αλλά και ο ομοσπονδιακός νόμος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κριτήριο ελέγχου που εμπίπτει στην ευχέρεια του δικαίου των ομόσπονδων κρατιδίων σύμφωνα με το άρθρο 31 του Συντάγματος.

5. Περαιτέρω καθήκοντα

Το ΟΣΔ έχει και άλλα σημαντικά καθήκοντα που δεν μπορούν εύκολα να αντιστοιχηθούν στα πεδία δραστηριότητας που αναφέρονται. Αυτά υπόκεινται μεταξύ άλλων συμπεριλαμβανομένων ειδικών διαδικασιών για την προστασία του

συντάγματος (π.χ. καταγγελία του ομοσπονδιακού προέδρου, διαδικασίες απαγόρευσης των κομμάτων) και για την επανεξέταση των εκλογών.

III. «Συνταγματική δικαιοδοσία» : ένας απλός συλλογικός όρος;

Η πρόταση, σύμφωνα με την οποία το ΟΣΔ έχει εκτεταμένη εξουσία να ελέγχει και τις τρεις κρατικές εξουσίες που βασίζονται στο σύνταγμα, δεν πρέπει να αποκρύπτει το γεγονός ότι δεν διαθέτει ενιαία ένδικα μέσα μέσω μια γενικής διαταγής προς το συνταγματικό δικαστήριο, όπως συμβαίνει για παράδειγμα σύμφωνα με το § 40 I του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας «Διαφορές δημοσίου δικαίου» στα διοικητικά δικαστήρια και σύμφωνα με το § 13 του νόμου περί δικαστικού συστήματος για «αστικές διαφορές» στα τακτικά δικαστήρια. Το ΟΣΔ είναι υπεύθυνο μόνο για μεμονωμένους τύπους διαδικασιών βάσει ρητρών νομικών εκχωρήσεων στο Σύνταγμα και στο νόμο περί ομοσπονδιακού συνταγματικού δικαστηρίου (η λεγόμενη αρχή της απαρίθμησης).

Συνοπτικά, οι αρμοδιότητες που ανατίθενται στο ΟΣΔ μπορούν να κατανεμηθούν ως εξής :

- Διαφορά μεταξύ θεσμικών οργάνων (επίσης υπό την έννοια της συνταγματικής διαφοράς)
- Ομοσπονδιακή διαφορά
- Δικαστικός Έλεγχος
- Συνταγματική καταγγελία
- Καθώς και ειδικές διαδικασίες για την προστασία του συντάγματος και τις διαδικασίες αναθεώρησης των εκλογών και των εντολών ⁵

Το ερώτημα παραμένει, ωστόσο, εάν υπάρχει ενιαία έννοια της συνταγματικής δικαιοδοσίας πέρα από αυτές τις ατομικές αρμοδιότητες. Η διαπίστωση των διαφορετικών τύπων διαδικασιών, η καθεμία με τη δική τους λειτουργία, είχε προηγουμένως οδηγήσει στην ιδέα ότι το κράτος ή η συνταγματική δικαιοδοσία ήταν μόνο ένας «συλλογικός όρος για διαφορετικούς τύπους δικαιοδοσίας»⁶. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι διαφωτιστικό να παρατηρήσουμε ότι ιστορικά δεν υπήρξε μια αρχή συνταγματικής δικαιοδοσίας. Σε αυτό που ονομάζουμε συνταγματική δικαιοδοσία

⁵ So Stern, Staatsrecht II, σελ. 938, 978. Με διαφορετική έμφαση, π.χ. Pestalozza, Verfassungsprozessrecht, σελ. 1. Το Friesenhanhn είναι ακόμα κλασικό στη συστηματοποίηση. Το συνταγματικό δικαστικό σώμα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, 1963. Ο Friesenhanhn βασίστηκε σε ένα συστηματικό ερωτηματολόγιο από το Ινστιτούτο Συγκριτικού Δημόσιου Δικαίου και Διεθνούς Δικαίου του Max Planck (ομιλητής Fleischhauer), τυπωμένο σε: Συνταγματική δικαιοδοσία στο παρόν. Αναφορές χώρας και συγκριτικό δίκαιο, συνεισφορές στο ξένο δημόσιο δίκαιο και διεθνές δίκαιο, τόμος. 36, εκδ. V. Mosler, 1962, σελ. 1ff.

⁶ So Friesenhanhn, Staatsgerichtsbarkeit, σε: HdbDStR II, 1932, σελ. 526, σχετικά με την κρατική δικαιοδοσία βάσει του Συντάγματος της Βαϊμάρης. βλέπω. επίσης ders., Verfassungsgerichtsbarkeit, Jura 1982, σελ. 505. Σήμερα ακόμα ως Maunz / Zippelius, γερμανικός συνταγματικός νόμος, 25. εκδ. 1983, σελ. 308. Βλέπε επίσης Korinek, συνταγματική δικαιοδοσία (σημ 4), σελ. 21στ. Σκίτσο καλών προβλημάτων επίσης στο Schefold, Art Συνταγματική δικαιοσύνη, EvStLex Sp. 2725

σήμερα, συνδυάζονται διαφορετικές παραδόσεις από πολύ διαφορετικούς χρόνους και περιβάλλοντα. Αυτό εξηγεί γιατί η αρχή της γερμανικής συνταγματικής δικαιοδοσίας χρονολογείται διαφορετικά στη βιβλιογραφία: Παλαιό Ράιχ (Αυτοκρατορικό Δικαστικό Επιμελητήριο, οπωσδήποτε οι ομοσπονδιακές διαφορές και προσεγγίσεις σε αυτό που αργότερα θα γινόταν η λεγόμενη συνταγματική καταγγελία), τον 19^ο αιώνα (συνταγματισμός, θεμελίωση της διαφοράς μεταξύ θεσμικών οργάνων) και με το Αυστριακό Σύνταγμα του 1920 (έλεγχος του νομοθετικού σώματος)⁷.

Ο Σόινερ προσπάθησε να συμπεριλάβει την ομάδα θεμάτων που ανήκουν στη συνταγματική δικαιοδοσία σε μια ενιαία έννοια της συνταγματικής δικαιοδοσίας: Ορίζει τη συνταγματική δικαιοδοσία με την ευρεία έννοια ως «δικαιοδοσία σε θέματα συνταγματικής ζωής, η οποία ωστόσο, καλύπτει μόνο αυτές τις διαδικασίες, την πραγματική νομολογία... και στην οποία η απόφαση για νομικά ζητήματα του συντάγματος είναι βασικό σημείο»⁸.

Αυτός ο ορισμός δεν είναι και πολύ συγκεκριμένος, αλλά οδηγεί στη σωστή κατεύθυνση: Το σύνταγμα και ο νόμος περί ομοσπονδιακού συνταγματικού δικαστηρίου συμμορφώνονται με το πλήθος παραδοσιακών διαδικασιών και την αρχή της απαρίθμησης. Το σύνταγμα, ωστόσο, εξειδικεύεται στη συνταγματική δικαιοδοσία της ομοσπονδιακής κυβέρνησης στο δικαστήριο και της έχει αναθέσει την απόλυτη συνταγματική αναθεώρηση όλων των κρατικών αρχών που σήμερα, στην πραγματικότητα, μπορεί κανείς να κάνει λόγο για μια ενιαία έννοια της συνταγματικής δικαιοδοσίας υπό την έννοια μιας «Ανεξάρτητης νομολογίας σχετικά με τα συνταγματικά ζητήματα» (Φρισενχαν)⁹. Η διαμόρφωση της συνταγματικής δικαιοδοσίας ως «άμεση δικαιοδοσία σε συνταγματικά θέματα» έχει γίνει οικεία¹⁰.

Οι διαφορές μεταξύ των διαφόρων διαδικασιών έχουν εξομαλυνθεί σε μεγάλο βαθμό στην τριακονταετή νομολογία. Η νομολογία του ΟΣΔ δείχνει μια εναρμόνιση σε σχέση με τον τρόπο των διαδικασιών, των εξετάσεων και των αποφάσεων στις κεντρικές ειδικές διαδικασίες¹¹.

Παρεμπιπτόντως, μόνο μετά τη θεμελιώδη εισήγηση του Τρίπελ με θέμα «Φύση και ανάπτυξη της κρατικής δικαιοδοσίας» ενώπιον του Συνδέσμου Γερμανών Νομικών Δημοσίου Δικαίου το 1928, έγινε γνωστή η «συνταγματική δικαιοδοσία».

⁷ Βλέπε Bryde, συνταγματική ανάπτυξη (σημ. 4), σελ. 100.

⁸ Scheuner, παράδοση (σημ. 1), σελ. 5

⁹ Friesenhanh, συνταγματική δικαιοδοσία (σημ. 5), σελ. 7

¹⁰ Eichenberger, Η συνταγματική δικαιοδοσία (σημ. 4), σελ. 437; Häberle, Grundprobleme der Verfassungsgerichtsbarkeit, σε: ders., Verfassungsgerichtsbarkeit. Paths of Research τομ. 495, 1976, σελ. 6; Stern, Staatsrecht II, σελ. 938, 951. Πρώτα στο Mosler, στο: Συνταγματική δικαιοδοσία στο παρόν (σημ. 5), σελ. XII.

¹¹ Πρβλ. - από την κατανόηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων - Lerche, Grundrechts Understanding και Norm Control στη Γερμανία, σε: Vogel (Ed.), Basic Understanding και Norm Control, 1979, σελ.

Παλαιότερα μιλούσε κανείς για «κρατική δικαιοδοσία». Ο Τρίπελ αναφέρθηκε σε αυτά στην αυστριακή καθομιλουμένη¹².

IV. Συνταγματική δικαιοδοσία και σύνταγμα

Η συνταγματική δικαιοδοσία ως δικαιοδοσία σε ζητήματα συνταγματικής φύσης διαμορφώνεται φυσικά από ειδικά χαρακτηριστικά του συντάγματος. Η δυνατότητα και το πεδίο εφαρμογής της συνταγματικής δικαιοδοσίας εξαρτώνται από το σύνταγμα, το κείμενό του, τον τρόπο εφαρμογής και την ερμηνεία του.

1. Το Σύνταγμα ως «άμεσα εφαρμοστέα νομοθεσία». Η υπεροχή του Συντάγματος

Το Σύνταγμα σύμφωνα με τα άρθρα 1 III, 20 III του, θεωρείται ως η «άμεσα εφαρμοστέα νομοθεσία» και ως εκ τούτου δεσμεύει όλη την κρατική εξουσία. Το σύνταγμα ενεργεί έτσι ως νόμος που «εφαρμόζεται» και ο οποίος- ανάλογα με το κανονιστικό του περιεχόμενο- μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση μιας μεμονωμένης υπόθεσης. Η υπεροχή του Συντάγματος¹³ βρίσκεται πριν από τον νομοθέτη και από όλα τις άλλες αρχές που κατέστησαν δυνατή τη δημιουργία μια πλήρους συνταγματικής διεθνούς δικαιοδοσίας και η οποία, σύμφωνα με το Σύνταγμα, επέτρεψε να αναπτυχθεί η ενότητα. Η «εγκυρότητα» των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως οι καταστατικές αρχές του συντάγματος (δημοκρατία, κράτος δικαίου κ.λπ.), η υπεροχή του συντάγματος σε («υψίστης σημασίας πολιτικές») διαφορές μεταξύ συνταγματικών οργάνων (διαφορές μεταξύ θεσμικών οργάνων και ομοσπονδιακές διαφορές) και επίσης για συγκεκριμένες περιπτώσεις της καθημερινής ζωής (συνταγματική καταγγελία): για όλα αυτά υπήρχαν θέσεις ήδη από τον 19^ο αιώνα ¹⁴ και ήδη μια καλά μελετημένη και διατυπωμένη ιδέα κατά τη διάρκεια της περιόδου της Βαϊμάρης¹⁵. Μια ολοκληρωμένη υλοποίηση, ωστόσο, προέκυψε μόνο μέσω του Συντάγματος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας του 1949. Αυτό το Σύνταγμα τόλμησε να παραχωρήσει πλήρως την υπεροχή. Παρεμπιπτόντως, τα συντάγματα των ομόσπονδων κρατιδίων από την περίοδο μετά τον Δεύτερο

¹² Triepel, Essence and Development of State Jurisdiction, VVDStRL 5 (1929), σελ. 4; Scheuner, παράδοση (σημ. 1), σελ. 3 σημείωση 2; Hoke, Συνταγματική Δικαιοσύνη (Σημ. 1), σελ. 28

¹³ Näher Schlaich, The Constitutional Jurisdiction in the Structure of State Functions, VVDStRL 39 (1981), σελ. 103, 105, (κριτική Böckenförde loc. Cit. Σ. 172ff.). Friesenhahn, έργο και λειτουργία του BVerfG, σε: Από την πολιτική και τη σύγχρονη ιστορία, συμπλήρωμα στο «Το Κοινοβούλιο» B 6/65, σ. 15; Scheuner, Συνταγματικά Δικαστήρια και Νομοθεσία, DÖV 1980, σ. 473; Wahl, Der Vorrang der Verfassungs, Der Staat 20 (1981), σελ. 485ff.; ders., Η προτεραιότητα του συντάγματος και η ανεξαρτησία του νόμου, NVwZ 1984, σελ. 402.404. Stern, Staatsrecht II, σελ. 954. Simon, Verfassungsgerichtsbarkeit, σε: Benda et al. (Ed.), Handbuch des Verfassungsrechts, 1983, σελ. 1276.

¹⁴ Ειδικά δεδομένου ότι «ήδη στην αρχή του σύγχρονου συνταγματικού κράτους στην ανάπτυξη του συντάγματος της Βόρειας Αμερικής το τελευταίο τέταρτο του 18ου αιώνα, ένα τέλει μοντέλο, για να το πούμε, για μια προτεραιότητα και σχηματίστηκε ένα πραγματικό σύνταγμα»: επιλογή, προτεραιότητα (σημείωση 6), σελ. 523ff

¹⁵ Friesenhahn, κρατική δικαιοδοσία (σημ 6), σελ. 523ff

Παγκόσμιο Πόλεμο πέτυχαν την πρόοδο με την ίδρυση κρατικών συνταγματικών δικαστηρίων όπως για παράδειγμα τα ανώτατα δικαστήρια των κρατών πριν από την έγκριση του Συντάγματος¹⁶.

Χαρακτηριστικές για την εξέλιξη ήταν οι διαπραγματεύσεις του Συνδέσμου Γερμανών Νομικών Δημοσίου Δικαίου, που ασχολήθηκαν με τη συνταγματική δικαιοδοσία τρεις φορές – το 1928, το 1950 και το 1980. Το 1928 ο Τρίπελ είπε ακόμη: «Η φύση του συντάγματος έρχεται σε κάποιο βαθμό σε αντίθεση με τη φύση της συνταγματικής δικαιοδοσίας». Για τον Κέλσεν, από την άλλη πλευρά – στη «συνταγματική μοναρχία», όπως είπε, η συνταγματική δικαιοδοσία, συμπεριλαμβανομένου του δικαστικού ελέγχου, ήταν ήδη αυτονόητα. Το 1950 οι παρουσιάσει των Έριχ Κάουφμαν και Ντραθ υφίσταντο ήδη υπό τον τίτλο «Τα όρια της συνταγματικής δικαιοδοσίας». Το 1980 κυριαρχούσε η ανάγκη για ενδιάμεσο ισοζύγιο και διασφάλιση όσων είχαν επιτευχθεί¹⁷.

2. Πεδίο εφαρμογής της συνταγματικής δικαιοδοσίας και ερμηνεία του συντάγματος

Με την αναγνώριση ότι το Σύνταγμα ισχύει όπως ένας νόμος και υπερισχύει επίσης του νομοθέτη, οι ιδιαιτερότητες και τα προβλήματα της συνταγματικής δικαιοδοσίας δεν μπορούν να αμφισβητηθούν. Οι κανονισμοί του Συντάγματος δεν είναι λιγότερο συγκεκριμένοι και εφαρμόσιμο σε σχέση με άλλους κανονισμούς άλλων νομικών τομέων, για παράδειγμα εκεί όπου το Σύνταγμα ρυθμίζει τις διαδικασίες και τις αρμοδιότητες. Οι κανονισμοί του είναι εν μέρει ευρείς, ασαφείς, αόριστοι και επιδέχονται δυναμική ανοιχτή ερμηνεία (που ισχύει επίσης για τους κανονισμούς του συνταγματικού δικαίου). Αυτό είναι σαφές για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Τι σημαίνει «ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας», «ελευθερία της πίστωσης», «ιδιοκτησία»; Οι αρχές του συντάγματος – κράτος δικαίου, δημοκρατία – αφήνουν επίσης πολλά περιθώρια ερμηνείας· πρέπει να συγκεκριμενοποιηθούν στο αντίστοιχο μεταβαλλόμενο ιστορικό πλαίσιο και στην αντίστοιχη μεμονωμένη περίπτωση. Αυτοί οι «ανοιχτοί κανονισμοί» του συντάγματος, ωστόσο, αποτελούν πρότυπο ελέγχου του ΟΣΔ και καθορίζουν επίσης έτσι την ικανότητά του. Από αυτό προκύπτει: Το πεδίο εφαρμογής της συνταγματικής δικαιοδοσίας εξαρτάται καθοριστικά από τις μεθόδους ερμηνείας του συντάγματος¹⁸. Το συνταγματικό δικαστήριο μπορεί να

¹⁶ Fiedler, Η εμφάνιση της κρατικής συνταγματικής δικαιοδοσίας μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, σε: Landesverfassungsgerichtsbarkeit I, σελ. 103ff. Βλέπε Zacherl, Verfassungsgerichtsbarkeit στο Baden-Württemberg 1946-1952, 1983.

¹⁷ Triepel / Kelsen, Essence and Development of State Jurisdiction, VVDStRL 5 (1929), σελ. 2ff (8) 30ff (33); Kaufmann / Drath, The Limits of Constitutional Jurisdiction, VVDStRL 9 (1952), σελ. 1ff., 17ff.; Korinek / Müller / Schlaich, Η συνταγματική δικαιοδοσία στη δομή των λειτουργιών του κράτους, VVDStRL 39 (1981), σελ. 7ff.

¹⁸ Επισκόπηση της ερώτησης μεθόδου στο Schlink, παρατηρήσεις σχετικά με την κατάσταση της μεθόδου συζήτησης στο συνταγματικό δίκαιο, Der Staat 19 (1980), σελ. 509. Dreier / Schwegmann (επιμ.), Προβλήματα της Συνταγματικής Ερμηνείας, 1976; Roellecke, αρχές συνταγματικής ερμηνείας στη νομολογία του BVerfG, σε: BVerfG και GG II, σελ. 22ff. Stern Staatsrecht I, σελ. 123ff.; Bryde,

συμπεριφέρεται συντηρητικά ή εκτεταμένα, «πολιτικά» ή εντελώς «νόμιμα»¹⁹. Ανάλογα με την συνταγματική ερμηνεία βασίζεται το ΟΣΔ και σε κάποιο βαθμό συμπληρώνει το περιεχόμενο των επιμέρους προτάσεων του Συντάγματος ή ακόμη και «υπερβαίνει», επεκτείνει ή περιορίζει την περιοχή ελέγχου του²⁰. Από την άποψη αυτή, το ΟΣΔ έχει «εκ των πραγμάτων» (de facto) (όχι «εκ του νόμου», de jure) αρμοδιότητα.

Το ζήτημα της πρόσβασης στο ΟΣΔ συνδέεται άρρηκτα με τη μέθοδο με την οποία ερμηνεύεται το σύνταγμα. Εν κατακλείδι, δεν θα έπρεπε πρώτα να καθορίζεται από τον διατυπωμένο κατάλογο αρμοδιοτήτων του συντάγματος και του ΟΣΔ, αλλά από την ερμηνεία του συντάγματος. Αυτό γίνεται σαφέστερο μέσα από μερικά παραδείγματα:

α) Πρώτον, το ΟΣΔ έχει επεκτείνει την αρμοδιότητα του μέσω της ερμηνείας του *πεδίου προστασίας του άρθρου 21* του συντάγματος (στην κυριολεξία με την έννοια «γενικευμένο»). Το άρθρο 21 I του συντάγματος θεωρήθηκε από τον συνταγματικό νομοθέτη ως ένα σημαντικό αλλά εντούτοις ειδικό θεμελιώδες δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη του πυρήνα της προσωπικότητας εκτός από τους άλλους ειδικούς τομείς θεμελιωδών δικαιωμάτων όπως η συνείδηση, η γνώμη, ο τύπος, η κατοικία, το επάγγελμα και η ιδιοκτησία. Το ΟΣΔ συνάγει επίσης από το άρθρο 2 I του Σ. το θεμελιώδες δικαίωμα στην γενική αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας.

Για πρώτη φορά στο ΟΣΔ 6, 32 (36) – σχετικά με το άρθρο 11 I του Σ. τα οποία παρέχουν την ελευθερία εξόδου από τη χώρα· τότε, για παράδειγμα, το ΟΣΔ 54,143 σχετικά με το Κοινοβουλευτικό Συμβούλιο δε έλαβε υπόψη ένα ειδικό άρθρο θεμελιωδών δικαιωμάτων, και το ΟΣΔ 62, 208 σχετικά με την υποβολή πολιτών από το κρατικό δίκαιο βάσει συμφωνιών από ξένα συλλογικά συμβαλλόμενα μέρη.

Αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο ορισμένοι, αλλά όλοι οι τομείς της ανθρωπίνης δραστηριότητας (ελευθερία) προστατεύονται θεμελιωδώς («γενική» αρχή της

συνταγματική ανάπτυξη (σημ 4). Διαφοροποιείται από τις διάφορες μεθοδολογικές προσεγγίσεις του BVerfG W. Geiger, Vom Self-κατανόηση του BVerfG, 1979, σελ. 13ff. Βλ. Επίσης Grimm, Σχετικά με τη σχέση μεταξύ της θεωρίας της ερμηνείας, της συνταγματικής δικαιοδοσίας και της αρχής της δημοκρατίας στο Kelsen, στο: Ideologiekritik and Demokratieheorie bei Kelsen, ed. β. Krawietz et al., Legal Theory, Συμπλήρωμα 4, 1982, σελ. 149στ.

¹⁹ Για την απαραίτητη κριτική συνοχή αυτής της νομολογίας, Häberle, Commented Constitutional Law, 1979, σ. 1ff.

²⁰ Σχετικά με αυτό το ζήτημα που είναι εντελώς αυτονόητο, σχεδόν παράνομο, αλλά είναι απαραίτητο για τη φύση της συνταγματικής δικαιοδοσίας και συζητείται πολύ στη βιβλιογραφία, βλ. μόνο Wahl / Rottmann, Η σημασία του συντάγματος και της συνταγματικής δικαιοδοσίας στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, σε: Conze / Lepsius (επιμ.), Κοινωνική ιστορία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, 1983, σ. 362στ. και Bryde, συνταγματική ανάπτυξη (σημ 4), σελ. 168ff με παρακολούθηση, επίσης, Häberle, βασικά προβλήματα (σημείωση. 10), σελ. 9στ. και Böckenförde, The Methods of Constitutional ερμηνείας, NJW 1976, σελ. 2097στ., και οι δύο με αναφορές στον C. Schmitt, The Guardian of the Constitution (1931), 2. εκδ. 1969, σελ. 53 Hesse, Λειτουργικά όρια των Συνταγματικών Δικαστηρίων, σε: FS Hans Huber, 1981, σελ. 270: Τάση υπέρτασης του συντάγματος, HP Scheider, συνταγματικά δικαστήρια και ο διαχωρισμός των εξουσιών, NJW 1980, σελ. 2104; Stern, Staatsrecht II, σελ. 946.

ιδιωτικής αυτονομίας)²¹. Κάθε επιβάρυνση για τον πολίτη μέσω κρατικής παρέμβασης έχει καταστρατηγηθεί από τα θεμελιώδη δικαιώματα και μπορεί ενδεχομένως να αντιμετωπιστεί με μία συνταγματική καταγγελία.

β) Σύμφωνα με τη νομολογία του Ομοσπονδιακού συνταγματικού Δικαστηρίου, ένα επαχθές μέτρο που προσβάλει τον πολίτη *το οποίο βάσει του συνταγματικού δικαίου* προσβάλει το σχετικό θεμελιώδες δικαίωμα ή -η νομολογία του ΟΣΔ δεν το χειρίζεται ακόμη με συνέπεια- άρθρο 21 του Σ.. Δεν έχει σημασία για ποιο λόγο ο νόμος αυτός είναι αντισυνταγματικός. Επειδή μόνο μέσω ή βάσει ενός κανονισμού που πληροί όλες τις απαιτήσεις του συντάγματος μπορεί με επιφύλαξη υπέρ του νόμου ένα βασικό δικαίωμα να περιοριστεί αποτελεσματικά. Τα θεμελιώδη δικαιώματα «απαγορεύουν τις αυθαίρετες παρεμβάσεις της κρατικής αρχής, που δεν βασίζονται στο κράτος δικαίου». Ειδικότερα, ένας πολίτης μπορεί να βρεθεί σε μειονεκτική θέση λόγω τέτοιων κανονισμών, οι οποίοι *τυπικά και ουσιαστικά είναι σύμφωνοι με το σύνταγμα* και επομένως και την συνταγματική τάξη ²². Αυτή η πρόταση, που διατυπώθηκε αρχικά σε σχέση με το άρθρο 2 I του Σ. («συνταγματική τάξη»), ισχύει πλέον για όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα. Με τη βοήθεια συνταγματικής καταγγελίας, ο πολίτης δεν μπορεί μόνο να ισχυριστεί παραβίαση του νόμου ειδικά κατά ενός θεμελιώδους δικαιώματος (π.χ. με το επιχείρημα ότι δεν είναι «γενικός νόμος» σύμφωνα με το άρθρο του 5 II του Σ. ή ο νόμος δεν είναι αναλογικός υπό την έννοια της απαγόρευσης των υπερβολών που δεν εμπίπτουν στα θεμελιώδη δικαιώματα), αλλά μπορεί να επικαλεστεί οποιονδήποτε λόγο, δηλ. κάποιον που να έχει καθαρά οργανωτική ή νομική βάση για την αντισυνταγματικότητα ενός νομού και, επομένως και το μέτρο που βασίζεται στο νόμο.

ΟΣΔ 44, 308 (313): Η κατάσχεση όπλου δολοφονίας από τον ποινικό δικαστή θα παραβίαζε το δικαίωμα ιδιοκτησίας του άρθρου 14 του Σ. εάν ο νόμος περί όπλων στον βασίστηκε η δήμευση ήταν αντισυνταγματικός, επειδή το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο δεν είχε απαρτία κατά την έκδοση αποφάσεων σχετικά με το νόμο. Ή ΟΣΔ 13, 237 (239) – Νόμος που ρυθμίζει τη λειτουργία των καταστημάτων και τους όρους απασχόλησης των υπαλλήλων: «εάν το καταγγέλλων ισχυριστεί την ακυρότητα του νόμου για το κλείσιμο του καταστήματος λόγω της έλλειψης δικαιοδοσίας της ομοσπονδιακής κυβέρνησης σύμφωνα με το άρθρο 72 II του Σ., τότε διαμαρτύρεται για παραβίαση του θεμελιώδους δικαιώματος της ελευθερίας των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, επειδή την άσκηση του επαγγέλματος μπορούν να τη ρυθμίσουν μόνο συνταγματικοί νόμοι».

Έτσι, ο περιορισμός της συνταγματικής καταγγελίας ρυθμίζει την παραβίαση ενός θεμελιώδους δικαιώματος ουσιαστικά εκ του νόμου ή επί τη βάσει του νόμου. Η συνταγματική καταγγελία είναι αποδεκτή, μόνο αν και ο καταγγέλλων διαμαρτύρεται για παραβίαση διατάξεως περί διεθνούς δικαιοδοσίας ή της νομοθετικής διαδικασίας· μπορεί να στηριχθεί η παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αν και ο νόμος που

²¹ BVerfGE 65, 196 (210).

²² BVerfGE 42, 20 (27).

καλύπτει την καταπάτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δεν παραβιάζει κάποια συνταγματική διάταξη που προορίζεται να εξυπηρετήσει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου.

γ) Μια παρόμοια επέκταση της περιοχής ελέγχου του ΟΣΔ είχε ως αποτέλεσμα την επανεξέταση δικαστικών αποφάσεων. Ως εκ τούτου, το ΟΣΔ πρέπει μόνο να εξετάσει συγκεκριμένες παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων από τα δικαστήρια, και όχι επίσης την ορθότητα της εφαρμογής του νόμου (νόμος, διάταξη κ.λπ.). Αλλά και σε αυτή την περίπτωση ισχυρίζεται το ΟΣΔ, ότι μια επαχθής δικαστική απόφαση που παραβιάζει ένα θεμελιώδες δικαίωμα και που εκδόθηκε «χωρίς να υπάρχει νομική βάση για αυτό στις σχετικές διατάξεις του κοινού δικαίου»²³, παραβιάζει το σχετικό θεμελιώδες δικαίωμα, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 2 I του Σ..

Για παράδειγμα, στο ΟΣΔ 61, 68 (74) σχετικά με τον αποκλεισμό δικηγόρου από νομική εκπροσώπηση κατά του δήμου, στου οποίου το δημοτικό συμβούλιο είναι ενεργό μέλος: «δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε χωρίς νομική βάση και αντιβαίνει στη συνταγματική αρχή του συντάγματος και παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμα του καταγγέλλοντος σύμφωνα με το άρθρο 2 I του Σ..».

Με αυτόν τον τρόπο μπορεί η *Εφαρμογή του κοινού δικαίου*, τελικά να οδηγήσει σε κάθε λανθασμένη (ενοχοποιητική) απόφαση και στη *συνέχεια σε παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων*. Ως αποτέλεσμα, το ΟΣΔ χειρίζεται αυτό το μέσο μόνο με προσοχή (ενώ η παραβίαση του νόμου βάσει του οποίου ένα επαχθές μέτρο στηρίζεται κατά οποιουδήποτε συνταγματικού κανόνα οδηγεί πάντα στην παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και συνεπώς στην κατάργηση του μέτρου).

Τα βασικά δικαιώματα – συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 2 I του Σ. ως υπολειμματικό δικαίωμα – είναι ένας μοχλός²⁴ του πολίτη να διεκδικήσει την ελευθερία από κάθε αδικαιολόγητη πράξη, επειδή η κρατική εξουσία λειτουργεί αντίθετα με το κράτος δικαίου.

Το ΟΣΔ είναι περιστασιακά αδιάφορο για αυτές τις παραβιάσεις της αντικειμενικότητας του συνταγματικού δικαίου, ως προς το ποια θεμελιώδη δικαιώματα παραβιάζονται²⁵. Κάθε παράνομη επιβάρυνση για τον πολίτη αποτελεί παραβίαση κάποιου θεμελιώδους δικαιώματος, το οποίο γίνεται το άγκιστρο για ανοιχτή πρόσβαση στο ΟΣΔ κατά τη διαδικασία συνταγματικής καταγγελίας.

Με αυτήν την ερμηνεία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η αρμοδιότητα του ΟΣΔ να καθορίζει παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων στη διαδικασία της συνταγματικής καταγγελίας έχει διερευνηθεί σημαντικά²⁶ ή με άλλα λόγια: Στο ΟΣΔ

²³ Π.χ. BVerfGE 56, 90 (107).

²⁴ Schenke, νομική προστασία από τους κανόνες, JuS 1981, σελ. 87.

²⁵ Βλέπε π.χ. BVerfGE 32, 319 (326)

²⁶ Βλέπε Friesenhahn, συνταγματική δικαιοδοσία (σημ. 5), σελ. 38; κριτική Hesse, Grundzüge, RdNr. 427στ.

έχει επιτραπεί να η ερμηνεία του ίδιου του συντάγματος. Και έτσι, κατά την ερμηνεία κάθε συνταγματικού κανονισμού, το ΟΣΔ έχει την ευκαιρία να συμπυκνώσει το σύνταγμα μέσω της θέσπισης αρχών (διεθνής τάξη, αρχή της αναλογικότητας) επεκτείνοντας έτσι το πεδίο των θεμελιωδών δικαιωμάτων (τριτενέργεια) και κατ' επέκταση το πεδίο των επιλογών ελέγχου.

Η σύνδεση της συνταγματικής δικαιοδοσίας με το σύνταγμα είναι αναμφίβολα ιδιαίτερα επισφαλής. Από τη μία πλευρά, ο συνταγματικός νόμος είναι πιο ανοιχτός σε ευρείες «πολιτικές» ερμηνείες από το υπόλοιπο νομικό σύστημα (Αστικός Κώδικας, Ποινικός Κώδικας, Νόμος για την οργάνωση της αστυνομίας κ.λπ.). Από την άλλη πλευρά, οι αποφάσεις του ΟΣΔ έχουν ιδιαίτερο βάρος και έχουν ιδιαίτερα δεσμευτική ισχύ. Αλλά δεν πρέπει να παραβλέπετε ότι τα προβλήματα είναι κατ' αρχήν τα ίδια για κάθε δικαιοδοσία: Τα διοικητικά δικαστήρια, για παράδειγμα, μπορούν επίσης να διατηρήσουν τον βαθμό ελέγχου ή να επεκτείνουν την επιρροή τους χρησιμοποιώντας γενικές ρήτρες (π.χ. στις αστυνομικές διατάξεις), αόριστους νομικούς όρους ή να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν ευρύτερα ή στενότερα πρότυπα που αναφέρονται σχετικά με την επιστήμη και την τεχνολογία (π.χ. § 7 νόμος περί ατομικής ενέργειας)²⁷. Επιπλέον, το σύνταγμα είναι ανοικτό σε ερμηνεία και εφαρμογή σε μεμονωμένες περιπτώσεις όχι μόνο στο συνταγματικό δικαστήριο, αλλά σε όλα τα δικαστήρια. Έτσι, όλα τα δικαστήρια αντιμετωπίζουν δυσκολία να ασχοληθούν πιο ειδικά με το σύνταγμα.

²⁷ Βλέπε έγγραφο, Η θέση της διοικητικής δικαιοδοσίας στο δημοκρατικό συνταγματικό κράτος, 1979

Γ. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Το προς μετάφραση κείμενο της παρούσας εργασίας είναι ένα αμιγώς νομικό κείμενο, το οποίο αποτελεί απόσπασμα του βιβλίου «Das Bundesverfassungsgericht – Stellungen, Verfahren, Entscheidungen» του συγγραφέα Dr. Klaus Schlaich. Η γλώσσα πηγή είναι η γερμανική, ενώ η γλώσσα στόχος η ελληνική. Η μετάφραση εκπονήθηκε διατηρώντας πληροφοριακό ύφος και κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, προκειμένου να προσαρμοστεί στα ελληνικά δεδομένα. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το κείμενο είναι ειδικό με νομική ορολογία, η διαδικασία επεξεργασίας και μετάφρασής του ήταν ιδιαίτερα απαιτητική.

«Για να μεταφράσει κανείς ένα κείμενο πρέπει πρώτα να είναι σε θέση να κατανοήσει το περιεχόμενο του. Για το λόγο αυτό ο μεταφραστής πρέπει να ερμηνεύει προκειμένου να μεταφράσει, που σημαίνει ότι πρέπει να έχει ή να είναι σε θέση να αποκτήσει όσο το δυνατόν πιο γρήγορα γνώσεις περί του κειμένου αφετηρίας» (Croix 2005). Αρχικά το κείμενο πηγή είναι ένα κείμενο 12 σελίδων, στο οποίο γίνεται αναφορά στο Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας μέσα από μια ιστορική αναδρομή αρχικά και το πως συστάθηκε και στη συνέχεια στους τομείς της δραστηριότητάς τους και στη συνταγματική δικαιοσύνη, όπου αναλύεται εκτενέστερα. Προτού ξεκινήσει η μεταφραστική διαδικασία, έγινε λεπτομερής ανάγνωση προκειμένου να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενο. Σε ορισμένες προτάσεις, οι οποίες ήταν ιδιαίτερα μακροσκελείς, ήταν επιτακτική η ανάγκη να χωριστούν και να ανασυνταχθούν ώστε να γίνουν κατανοητές και να διευκολυνθεί η μετάφρασή τους. Πρωταρχικός στόχος λοιπόν ήταν να αποκτηθεί μια γενική ιδέα και εικόνα του θέματος που πραγματεύεται το κείμενο αφετηρίας.

Αφού ολοκληρώθηκε η διαδικασία μελέτης του κειμένου, έγινε απόπειρα αναζήτησης παράλληλων κειμένων. Αρχικά, ανατρέχοντας σε τοπική βιβλιοθήκη έγινε η προσπάθεια να βρεθεί ίσως κάποιο νομικό βιβλίο με παρόμοιο περιεχόμενο, χωρίς όμως επιτυχία. Απευθύνθηκα λοιπόν σε φίλη νομικό για να βοηθήσει και να μου λύσει τυχόν απορίες για το νομικό περιεχόμενο. Παράλληλα, έγινε έρευνα και στο διαδίκτυο. Όσον αφορά λοιπόν το κομμάτι του διαδικτύου, έγινε έρευνα σε κείμενα σχετικά με τον ρόλο που έχει το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, η ίδρυσή του και ο ρόλος του σε σχέση με το γερμανικό σύνταγμα. Ολοκληρώνοντας την έρευνα έχουμε να κάνουμε με ένα νομικό κείμενο, το οποίο αρχικά αναφέρεται ιστορικά στην ίδρυση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου. Έπειτα μας μας πληροφορεί για τους τομείς δραστηριότητάς του και τέλος αποσαφηνίζει την έννοια της συνταγματικής δικαιοδοσίας ως προς το σύνταγμα.

Η παραπάνω διαδικασία που περιεγράφηκε, κρίθηκε απαραίτητη για την ομαλή διεκπεραίωση της μεταφραστικής διαδικασίας, διότι μόνον μέσω αυτών των βημάτων μπορεί ο μεταφραστής να εμπεδώσει σε βάθος το κείμενο αφετηρία και κατ' επέκταση να διευκολυνθεί στην μετέπειτα διαδικασία της μετάφρασης. Στη συνέχεια λοιπόν θα γίνει εκτενής αναφορά στα μεταφραστικά προβλήματα που

αντιμετωπίστηκαν καθώς και στις μεθόδους που ακολουθήθηκαν προς την επίλυση τους.

ΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

Κατά τη διάρκεια λοιπόν της μεταφραστικής διαδικασίας, εντοπίστηκαν κάποια μεταφραστικά προβλήματα. Όπως αναφέρεται και στην θεωρία της Nord, η οποία και ακολουθήθηκε, τα μεταφραστικά προβλήματα διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες : α) πραγματολογικά, β) πολιτισμικά εξειδικευμένα, γ) αμιγώς γλωσσικά και δ) κειμενοϊδιομορφικά. Τα πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα δημιουργούνται λόγω της αντιπαράθεσης των δύο διαφορετικών επικοινωνιακών πλαισίων του κειμένου πηγή και του κειμένου στόχος, που δεν είναι άλλο από τον παράγοντα «κειμενικό είδος». Τα πολιτισμικά εξειδικευμένα προβλήματα που προκύπτουν από την αντιπαραβολική σύγκριση μεταξύ των νορμών και συμβάσεων των κειμένων. Τα αμιγώς γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα, είναι αυτά που ο μεταφραστής αντιμετωπίζει όταν αντιπαραβάλλει τις δομές συγκεκριμένων γλωσσικών ζευγών, και τα αμιγώς ενδογενή μεταφραστικά προβλήματα προκύπτουν από τη μετάφραση συγκεκριμένων κειμένων με χαρακτηριστικά που δεν άπτονται εύκολα άλλων κειμενικών ειδών, όπως λ.χ. στα λογοτεχνικά κείμενα η μετάφραση λογοπαϊγνίων και ρητορικών σχημάτων. Τέλος τα κειμενοϊδιομορφικά προβλήματα σχετίζονται με το περιεχόμενο και τα εξωγλωσσικά στοιχεία ενός κειμένου, λ.χ. τα λογοπαίγνια, οι παρηχήσεις, οι ομοιοκαταληξίες κ.λπ.. Στο κείμενο αυτό τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν εντάσσονται στις κατηγορίες β και γ. Παρακάτω εξετάζονται λεπτομερώς τα προβλήματα σε συνδυασμό με τις λύσεις τους.

Αρχικά τα πολιτισμικά εξειδικευμένα προβλήματα δημιουργούνται κατά την αντιπαραβολική σύγκριση των νορμών και συμβάσεων του κειμένου- αφετηρία με το κείμενο στόχο. Βασικό κομμάτι αυτής της κατηγορίας είναι η ορολογία, τα ονόματα και οι συντομογραφίες. Ξεκινώντας από την ορολογία, όπως έχει ειπωθεί ήδη, πρόκειται για ένα αμιγώς νομικό κείμενο με ειδική ορολογία. Επομένως αυτό είναι και το βασικότερο πρόβλημα που συναντήθηκε σχετικά με το κομμάτι της ορολογίας. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα στο συγκεκριμένο κείμενο, ενδεικτικά παρατίθενται αυτά με τη μεγαλύτερη δυσκολία : *Streitentscheidung* = συνταγματικές διαφορές, *Verfassungsgerichtsbarkeit* = συνταγματική δικαιοδοσία, *Staatsgerichtsbarkeit* = κρατική δικαιοδοσία, *Verfassungsbeschwerde* = συνταγματική καταγγελία. Για να επιλυθεί το συγκεκριμένο πρόβλημα, χρησιμοποιήθηκαν ειδικά νομικά λεξικά, τόσο διαδικτυακά, όσο και έντυπα. Στο κομμάτι της ορολογίας όμως κατατάσσονται και οι λατινικοί όροι που βρέθηκαν στο κείμενο αφετηρία. Πρόκειται για τους όρους «*de facto*» και «*de jure*», οι οποίοι μεταφράστηκαν ως εξής : «εκ των πραγμάτων» και «εκ του νόμου» αντίστοιχα. Η αναζήτηση των όρων αυτών στην ελληνική έγινε κυρίως σε παράλληλα κείμενα το διαδίκτυο.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε το πρόβλημα που αντιμετωπίστηκε και αφορά τα κύρια ονόματα. Ήδη από την αρχή κιόλας, στο τίτλο του βιβλίου υπάρχουν κύρια ονόματα όπως αυτό του συγγραφέα Klaus Schlaich, αλλά και στη συνέχεια όπως Friesenhanh, Triepel, Kelsen, Erich Kaufmann και Drath. Σε αυτή την περίπτωση λοιπόν, χρησιμοποιήθηκε η μεταγραφή των ονομάτων με ελληνικούς χαρακτήρες. Γράφτηκαν δηλαδή ως εξής : «Κλάους Σχλάιχ», «Φρισενχαν», «Τρίπελ», «Κέλσεν» και τέλος «Εριχ Κάουφμαν και Ντραθ». Ο λόγος που επιλέχθηκε αυτή η μέθοδος και δεν διατηρήθηκαν τα ονόματα στην αρχική τους γλώσσα ήταν για να έχει ο κάθε πιθανός αναγνώστης τη δυνατότητα να διαβάσει τα κύρια αυτά ονόματα, ακόμη και αν δεν γνωρίζει κάποια ξένη γλώσσα και συγκεκριμένα τη γερμανική.

Τελευταίο πρόβλημα που υπάγεται σε αυτή την κατηγορία είναι οι νομικές συντομογραφίες. Το κείμενο αφετηρία παρουσίαζε πληθώρα συντομογραφιών που αφορούν νομικούς όρους, γεγονός που αποτέλεσε πρόβλημα κατά την πρώτη φάση της μελέτης του κειμένου, καθώς οι περισσότεροι εξ αυτών είναι άγνωστοι στο ευρύ κοινό. Τέτοιες συντομογραφίες είναι οι παρακάτω : GG, VwGO, GVG, BVerfG, Art., Nr., Rspr. Οι συντομογραφίες αυτές συμβολίζουν τις εξής λέξεις αντίστοιχα : Grundgesetz, Verwaltungsgerichtsordnung, Gerichtsverfassungsgesetz, Bundesverfassungsgericht, Artikel, Nummer που σημαίνουν αντίστοιχα στα ελληνικά Σύνταγμα, Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας, Νόμος περί δικαστικού συστήματος, Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, άρθρο και αριθμός. Για την αναζήτηση των συντομογραφιών, χρησιμοποιήθηκε συγκεκριμένη ιστοσελίδα στο διαδίκτυο με νομικές συντομογραφίες του γερμανικού συντάγματος.

Η δεύτερη κατηγορία μεταφραστικών προβλημάτων που εντοπίστηκε είναι τα αμιγώς γλωσσικά. Εδώ ανήκουν προβλήματα που αφορούν τη γλώσσα, όπως τα σημεία στίξης, η σύνταξη και οι σύνθετες λέξεις. Το βασικό χαρακτηριστικό του κειμένου είναι ότι έχει μακροπερίοδο λόγο, όπου οι περίοδοι μεταξύ τους διακρίνονται με κόμματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις για να μπορέσει να εξαχθεί ένα νόημα και να γίνει η μετάφραση θεωρήθηκε σκόπιμο να χωρίζονται σε επιμέρους προτάσεις, προκειμένου να βοηθηθεί η μεταφραστική διαδικασία. Η αναδιάρθρωση των περιόδων κρίθηκε απαραίτητη για να βγει το σωστό νόημα στη γλώσσα στόχο, καθώς μόνον με αυτό τον τρόπο αποτυπώνεται το νόημα με βάση τη δομή της γλώσσας.

Συνοψίζοντας θα αναφερθεί ένα τελευταίο μεταφραστικό πρόβλημα, και αυτό είναι οι σύνθετες λέξεις. Η γερμανική άλλωστε πρόκειται για μια γλώσσα που διαθέτει πληθώρα σύνθετων λέξεων όπως : Tätigkeitsfelder ,Verfassungsgerichtliche, Grundrechtsinterpretation, Grundrechtsverletzung και άλλες πολλές. Στα σημεία λοιπόν όπου υπάρχουν σύνθετες λέξεις δύο ή και περισσότερων συνθετικών, όπως Grundrechtsinterpretation , δεν διατηρήθηκαν ως σύνθετες αλλά μεταφράστηκαν περιφραστικά, ώστε να αποδοθεί το νόημα π.χ. Tätigkeitsfelder = τομείς δραστηριότητας, Grundrechtsinterpretation = ερμηνεία του Συντάγματος και Grundrechtsverletzung = παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο περιφραστικός τρόπος θεωρήθηκε ως ο πιο ταιριαστός στη δομή της γλώσσας στόχου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Ολοκληρώνοντας τη μεταφραστική διαδικασία, αλλά και τον εντοπισμό των προβλημάτων, φτάνουμε στο τελικό στάδιο. Έχει γίνει ήδη ο έλεγχος και αξιολόγηση της διακειμενικής του σύνδεσης με το κείμενο αφετηρία και οι λύσεις σε επίπεδο μικροδομής επίσης. Εκκρεμεί λοιπόν ο έλεγχος της ενδοκειμενικής του συνοχής και η αξιολόγησή του. Αυτό μπορεί να το κάνει μόνο ο μεταφραστής, ο οποίος αφού διαβάσει το αρχικό κείμενο και το συγκρίνει με το τελικό, οφείλει να ελέγξει μετά το κείμενο αφίξεως. Ο έλεγχος αυτός επιτυγχάνεται μέσω της αναθεώρησης των λύσεων και της διόρθωσης τυχόν λαθών που δεν εντοπίστηκαν προηγουμένως, όπως παραδείγματος χάρη τα συντακτικά και γραμματικά λάθη, αντικατάστασης των λέξεων από συνώνυμες, σημεία στίξης ή ακόμη και λάθη πληκτρολόγησης.

Σε επόμενη φάση έγινε η αξιολόγηση του μεταφράσματος. Τα κριτήρια που λήφθηκαν υπόψιν είναι η ενδοκειμενική συνοχή και η διακειμενική συνεκτικότητα. Αναφορικά με το πρώτο κριτήριο αξιολογείται η ακρίβεια στην έκφραση, η ομαλή ανάγνωση και η εκπλήρωση των κειμενικών λειτουργιών. Όσον αφορά το δεύτερο κριτήριο αξιολογείται η λειτουργική επάρκεια του κειμένου στόχου αναφορικά με το κείμενο πηγή, τυχόν δηλαδή παρανοήσεις, αντιστροφή σημασιών και παραλείψεις πυρηνικού περιεχομένου. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω και έχοντας εξετάσει το κείμενο ενδελεχώς, είμαι σε θέση να δηλώσω πως το πρόκειται για μια αξιοπρεπή απόπειρα μετάφρασης του κειμένου αφετηρία. Τέλος στην ολοκλήρωση αυτής της απόπειρας συνέβαλλε όλη η ακαδημαϊκή εκπαίδευση το τμήμα μας καθώς και τα ποικίλα συγγράμματα, που στάθηκαν ιδιαίτερα βοηθητικά σε αυτό το εγχείρημα.

Δ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- <https://www.linguee.com/>
- <https://el.glosbe.com/de/el>
- <http://jura-companion.de/abkuerzungsverzeichnis/juristische-abkuerzungen.html>
- https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/2575/6/09_chapter_08.pdf
- http://niobe.frl.auth.gr/5th_trad_congress/proceedings/Seel_Olaf_Immanuel.pdf
- http://www.eleto.gr/download/Conferences/6th%20Conference/6th_30-25-ParianouAnastasiaPaper_V04.pdf

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

- “Translating from major into minor languages” Αναστασία Παριανού, Εκδόσεις Δίαυλος
- «Θεωρία και πράξη της μετάφρασης», Γιώργος Κεντρωτής, Εκδόσεις Δίαυλος
- «Πολυγλωσσία στο δίκαιο», Στέφανος Βλαχόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη
- «Λειτουργική διδακτική της μετάφρασης», Παναγιώτης Ι. Κελάνδριας, Εκδόσεις Δίαυλος